

บทบรรณาธิการ

กานต์ บุณยะกาญจน

สวัสดีปี 2561/2018 และพร้อมๆกันกับปีใหม่นี้ เราที่กำลังอยู่ในช่วงเวลาใหม่ในทางธรณีวิทยาด้วย Paul J. Crutzen ผู้ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพ ได้เสนอว่า นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 โลกได้เข้าสู่ยุคสมัยใหม่ที่ชื่อว่า Anthropocene หรือ ช่วงเวลาทางธรณีที่ "มนุษย์" เป็นตัวทำให้เกิดขึ้น หากใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยาตามธรรมชาติไม่ นี่อาจจะดูเป็นเรื่องแปลกใหม่และน่าตื่นตาในทางวิทยาศาสตร์ แต่ในทางสังคมศาสตร์นั้นมนุษย์ถูกวางตัวอยู่ในฐานะองค์ประธานมาอย่างยาวนาน นานเสียจนเกิดกระแสโต้กลับให้หันมาพิจารณาเส้นแบ่งและบทบาทของสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์กันอย่างจริงจัง การโต้กลับที่ว่านี้เราอาจคุ้นเคยกันในชื่อ Post-humanism ซึ่งแม้ว่าจะแตกย่อยไปอีกหลายแขนง แต่ล้วนมีความสนใจร่วมกันในสิ่งที่พ้นออกไปและไม่ใช่มนุษย์ หรือจะเรียกว่า Non-Human อันเป็นหัวใจของวารสารนี้ก็ไม่ผิดนัก

ในปีที่ผ่านมานับเป็นโชคที่ Philippe Descola นักคิดคนสำคัญในเรื่องเส้นแบ่งระหว่างมนุษย์และสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ได้มาบรรยายประเด็นเหล่านี้ในประเทศไทย และได้ช่วยกระตุ้นความสนใจที่เพิ่งมีได้ไม่นานและไม่มากนักในแวดวงวิชาการให้ตื่นตัวขึ้นเพื่อขบคิดเกี่ยวกับเส้นแบ่งอันเป็นปริศนาดังกล่าว แต่การตื่นตัวต่อแนวคิดเช่นนี้ย่อมมาพร้อมกับความตระหนักว่าปัญหาที่เผชิญอยู่ไม่ใช่เรื่องง่าย โดยเฉพาะในสังคมที่แม้แต่ความเป็นมนุษย์ยังเป็นเรื่องคลุมเครือ เพราะเนื้อแท้ของมันคือการทบทวนไปถึงรากฐานความรู้เกือบทั้งหมดที่เรามีเกี่ยวกับตัวเรา และถ้าเช่นนั้นจะวางนัยมันได้ไปถึงวิธีใดเถิด ผู้ซึ่งลากเส้นแบ่งระหว่างมนุษย์และสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ผ่านคุณลักษณะสำคัญที่มีเพียงมนุษย์เท่านั้นจะครอบครองได้ซึ่งก็คือ "Logos" (การคิด, ด้วยคำ ฯลฯ) วารสารในมือท่านเล่มนี้จึงนับเป็นความกล้าหาญที่แปลกประหลาดและลึกลับอย่างยิ่งที่มนุษย์จะใช้ "สิ่งที่แยกมนุษย์ออกจากสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์" มากทบทวนเส้นแบ่งระหว่างทั้งคู่อีกครั้ง

บทความที่น่าสนใจในวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 ในหัวข้อ Non-Human เล่มนี้ ต่างก็เป็นข้อถกเถียงที่เกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์อย่างหลากหลายมิติ เริ่มต้นด้วยพหุวิทยาในโลกคู่ขนาน ระหว่างสัตว์กับมนุษย์ ของ ฝนา กันธา และการขยายข้อถกเถียงต่อจาก Philippe Descola ในมิติ Political Ecology ของ Francesco Carpanini จากนั้นหันมาพิจารณา

ในมิติสังคมไทยด้วย สิ่งที่ไม่ใคร่จะไข่มนุษย์ในจิตนิยม ประวัติศาสตร์และศาสนาพุทธของ ปิฎกคุณปณรุ พจนะลาวัณย์ และ เจ้าแม่ตะเคียนกับวัฒนธรรมบริการแบบไทยของ นฤพนธ์ ตัวงวิเศษ รวมถึงเมื่อเส้นแบ่งระหว่างมนุษย์และสัตว์เลื่อนลงในกรอบเศรษฐกิจและรัฐชาติ ของ กมลศ โพธิกนิษฐและคณะ ตามด้วย สิ่งที่ไม่ไข่มนุษย์ในสายตานิเทศของ ชญานักต ศุภยลาชัย และปิดท้ายด้วยการศึกษาการทำให้ไม่เป็นการเมือง ของ Theerapat Ungsuehaval ซึ่งก็คงจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาการทำให้ไม่ไข่มนุษย์รวมถึงสิ่งที่ไม่ไข่มนุษย์ได้อย่างรอบด้าน

นอกจากวารสารเล่มนี้จะประกอบไปด้วยบทความที่มีเนื้อหาภายใต้หัวข้อดังกล่าวแล้วยังมีบทความทั่วไปที่น่าสนใจอย่าง เหตุผลของการควมรวมองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในบริบทสากล ของ พบสุข ชำของ The Rise of Antagonism: The Chiang Mai Province People's Network for Self Governing Administration and its reaction against the hegemonic centralizing state ของ Prin Nithat-ek และ ตัวแบบการวิเคราะห์ภาวะเจริญพันธุ์ในช่วงภาวะเจริญพันธุ์ต่ำของประเทศไทย ของ ธนาณท์ บัวทอง และ วิรากรณ์ โพธิศิริ อีกด้วย

ท้ายที่สุด... Bruno Latour ได้เสนอไว้ในการถกเถียงกับ Steve Fuller ว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับ Non-Human ในแวดวงวิชาการ ก็เป็นเสมือนโปรแกรมเสริม (Plug-ins) ที่จะเพิ่มความสามารถให้กับโปรแกรมหลักของคอมพิวเตอร์ นั่นคือการมีโปรแกรมหลักเพียงอย่างเดียวก็ย่อมทำงานได้ แต่ Plug-ins จะช่วยให้เห็นรูปหรือภาพเคลื่อนไหวอื่นๆที่ปกติไม่อาจมองเห็น ดังนั้นเราก็หวังเพียงว่าวารสารฉบับนี้จะกระตุ้นให้ท่านผู้อ่านลองไปหา Plug-ins ที่ชื่อว่า Non-Human นี้มาเพื่อเพิ่มเติมภาพเคลื่อนไหวใหม่ๆให้กับพื้นที่ทางวิชาการต่อไป

